

Jan J.B. Kuipers, ***Vrijheid Gelijkheid Broederschap. De Nederlanden in de Franse tijd***
(Zutphen: Walburg Pers, 2013, 160 pp., ISBN 978 90 5730 904 5).

De periode die Kuipers met zijn boek bestrijkt is ruimer dan de titel aangeeft. Het boek begint in 1780 en eindigt in 1830. Dat is zeer zinvol omdat hij daarmee de aanloop naar de veranderingen in de Franse tijd meeneemt en de gevolgen ervan ook. Verder gaat het boek over de Nederlanden, dat wil zeggen, België en Nederland (ik houd voor het gemak de huidige benamingen aan) tezamen. Dat is een gelukkige opzet, omdat de inlijving van Holland in 1810 vanuit Frans gezichtspunt in het verlengde van de inlijving van de Zuidelijke Nederlanden lag (de wens om de Rijn als natuurlijke grens te hebben was al oud). Beide landen werden in de nasleep van Napoleons nederlaag aan elkaar gekoppeld en zo kan de inwerking van de Franse invloed in beide landen vergelijkbaar neergezet worden. Kuipers heeft deze periode in 21 parten onderverdeeld, die hij heeft gekoppeld aan belangrijke momenten of gebeurtenissen, bijvoorbeeld voor België de ‘Beloken Tijd’ en de Boerenkrijg, en personen (zoals Schimmelpenninck). Zo komen beide landen aan bod, zowel vóór de hereniging in het Franse keizerrijk, als daarna in het Verenigd Koninkrijk, tot en met de breuk in 1830.

Het eerste part, ‘1780-1794: Patriotten, Vonckisten, Statisten’, is een historische inleiding tot het volgende part, dat de intocht van de Franse revolutionaire legers in de Oostenrijkse Nederlanden behandelt. Deze werden onmiddellijk ingelijfd, terwijl de legers verder trokken, over de bevroren Rijn, waarna in 1795 de Bataafse Republiek werd uitgeroepen (het derde part). Kuipers beschrijft de gebeurtenissen in een beknopte en zakelijke stijl, die echter voldoende kleur en anekdotes bevat om de lezer een indruk te geven van wat er gebeurde. Welgekozen illustraties ondersteunen dit. Zo citeert Kuipers op pagina 20 een kroniek die beschrijft hoe in 1796 nonnen in Leuven uit hun klooster werden gezet. Op deze wijze gaat het boek verder met de geschiedenis, die de lezers van BMGN-LCHR welbekend is: de Nationale Vergadering, de eerste Nederlandse Grondwet, de Engels-Russische invasie in 1799, de industrialisatie in het Zuiden, Lodewijk Napoleon, de Inlijving, de veldtocht naar Rusland, de terugkeer van Oranje en de vereniging van beide landen in 1814, de (korte) geschiedenis van het Verenigd Koninkrijk, om enkele der 21 parten te noemen.

Het gevaar bestaat bij een aanpak als deze, namelijk om in 158 bladzijden de gehele geschiedenis van 1780-1830 te behandelen, dat de beschrijving eenzijdig of

bepikt wordt, of dat belangrijke aspecten buiten de boot vallen. Kuipers is het echter gelukt om in deze toch krappe omvang een uitgebalanceerd verhaal te geven, zowel waar het gaat om de verhouding tussen België en Nederland, als om de verhouding tussen de verschillende fasen en personen in de gekozen periode 1780-1830. Kuipers' waardering van personen en gebeurtenissen is genuanceerd en afgewogen. Ontwikkelingen worden steeds in een breder verband gezet, het algemene wordt met het particuliere afgewisseld. Zo wordt de mislukte inval in Noord-Holland van 1799 enerzijds geplaatst in het kader van de Tweede Coalitie Oorlog, anderzijds wordt de ellende die deze inval voor de plaatselijke bevolking met zich meebracht verduidelijkt met dagboekcitaten en door de vermelding van plaatsen als Russenbergen die herinneren aan de Slag bij Castricum. Het zal duidelijk zijn dat Kuipers politieke, militaire, sociale en economische geschiedenis combineert. Het boek geeft een wetenschappelijk verantwoorde beschrijving van de veranderingen in de Nederlanden in de periode 1780-1830. Op een heel enkel punt zou ik iets misschien een beetje anders geformuleerd hebben, maar dat houdt men altijd en is geen punt. Wie ingevoerd is in deze tijd zal merken dat Kuipers' zinnen afgewogen zijn en dat een enkele zin vaak veel impliceert. Het boek eist eigenlijk *close reading*. Voor wie weinig of niets van deze periode weet, geeft Kuipers' boek daarmee uitstekende informatie en is, als hij verder wil gaan, een uitstekende inleiding. De uitgebreide literatuurlijst achterin geeft de lezer alle gelegenheid zich verder te verdiepen.

Dat reeds is een grote verdienste. Maar minstens zo belangrijk is, dat Kuipers' boek enorm prettig leest en steeds de aandacht vasthoudt. De stijl, de verdeling over de parten, de gekozen illustraties, de afwisseling van de algemene beschrijving met tijdsdocumenten als dagboeken en toelichtingen op zaken die een illustratie van dat moment zijn zoals de piramide van Austerlitz, de Franse douaniers die het Continentale stelsel er door moesten drukken, of de ridderorden van Lodewijk Napoleon en de verwijzingen naar wat we ook vandaag nog uit die periode kunnen vinden: het maakt het tot een zeer onderhoudend boek en een knappe prestatie.

A.J.B. Sirks, Universiteit van Oxford